475×315
37860

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Двуседмичникъ за литература, изкуство, наука и общественъ животъ

4 ЛЕВА

Излиза два пжти въ месеца, освенъ презъ юлий и августъ. Ржкописи назадъ не се връщатъ. Всичко да се изпраща на адресъ: ул. „Оборище“ № 6 — Варна. Пощенска чекова смѣтка 7941.

Редакторъ БОРИСЪ ЧЕРНЕВЪ
Варна, 22 юлий 1944 — III

Одобренъ и препоржчанъ съ окржжно № 8165 отъ 18. XII. 1943 г. на Министерството на Народното просвѣщение. Годишенъ абонаментъ 80 лв., за чужбина 120 лв. На настоятели специални отстжпки.

24 и 25

Душата на единъ самоубиецъ

Психологически опитъ върху личностьта и творчеството на Димитъръ Бояджиевъ

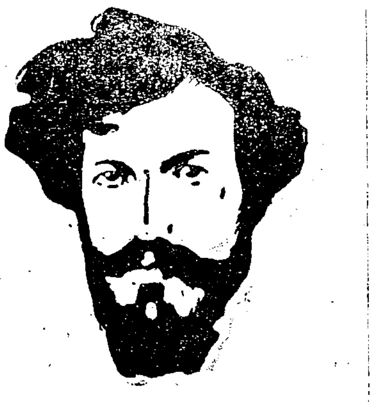

Фактътъ на самоубийството, когато отричането отъ живота се извършва при пълна яснота за доброволно и съзнавано потъване въ небитието, е най-трагична проява на човѣшката воля. Неговиятъ смисълъ прескача предѣлитѣ на субективния трагиченъ ужасъ и се утвърждава като протестъ срещу живота изобщо. Жизненитѣ противоположности въ такива случаи ускоряватъ сждбоносния моментъ на решителното скжсване на мостоветѣ между личностьта и живота, но тѣ не могатъ да дадатъ ключъ за абсолютно проникване въ тайната на едно самоубийство, извършено въ свѣтлината на едно ясно самосъзнание. Този ключъ лежи, преди всичко, въ душевното устройство на самата личность, въ трагичното ѝ съзнание за безцелното си сжществувание и въ предопредѣлението на нейнитѣ наследени витално-психични предразположения. Тайната е скрита въ самия вжтрешенъ, характерологиченъ строежъ на личностьта, надъ който тегне неотвратимата власть на една трагична сждба.

Самосъзнанието, като найвисшъ фактъ въ утвърждението на живота, у самоубиеца има своеобразна психология, въ която зрѣе плодътъ на самоубийствената воля. Тази воля се движи отъ подтицитѣ на психични единства, просмукани съ чувство за животъ, който отрича себе си. Тя е душевно единство, лишено отъ биологична устойчивость. Въ нея идеята за самоунищожение незаконно съжителствува съ вродения инстинктъ за животъ. Тъй родения самоубиецъ живѣе подъ трагичния знакъ на сждбоносна вжтрешна противопоставка, която въ момента на най-трагичното си изостряне намира волево разрешение въ прекратяване на живота. Въ такъвъ смисълъ съзнатото самоубийство не е обикновено бѣгство отъ живота, а единственъ изходъ за изливане на противопоставката, въ която е попаднала, по силата на трагично душевно устройство и неблагоприятни обективни условия, личностьта съ живота.

Самоубийството на Димитъръ Бояджиевъ* е трагиченъ фактъ въ пълния смисълъ на думата. Надъ краткия животъ на този поетъ е тегнѣла сѣнката на страшна сждба. Представата за самоубийство е била конкретно въплъщение на тази сждба и сжщевременно срѣдство за разрешение на конфликта между личностьта и живота. Естеството на този конфликтъ, ирационаленъ въ основата си, има диалектически характеръ: теза — личностьта и антитеза — животътъ се примиряватъ невъзвратимо въ синтеза — смъртьта. Това е сждбата на роденитѣ самоубийци, на тия, които не могатъ да не се откажатъ отъ живота, защото още отъ рождение носятъ въ кръвьта си духъ на неразрешима противопоставка, която трудно може да продължи цѣлъ животъ и която ги тласка къмъ собственото имъ унищожение.

Д. Бояджиевъ е такъвъ самоубиецъ. Неговата смърть е резултатъ не само на отчаяние, а преди всичко на психологическо заложено сждбоносно прозрение за фаталната му отчужденость отъ живота на людетѣ. Той е чувствувалъ дълбоко и безнадеждно, че не е за този свѣтъ и не би могълъ да се примири съ неговата действителность. Въ него сж живѣели две тежнения: едното го е тласкало къмъ приемане на живота, ако не напълно, поне въ най-поносимата му проява — любовьта; а другото му е подсказвало, че „въвъ тоя край на дивъ, свирепъ въртежъ“, „въ този животъ нерадостенъ и клетъ“, той нѣма да намѣри никжде търсеното „кжтче малко“ и нейде може да си изгради собственъ свѣтъ отъ осжществения „блѣнове лазурни“.

Затова предположението, че той „умрѣ поразенъ отъ хистерията на една фатална любовь“, което прави единъ неговъ приятель, виденъ български писатель, не изчерпва напълно въпроса. Не го изчерпва, защото още първитѣ стихотворения на Д. Бояджиевъ говорятъ, че той е билъ не само личность съ силно изострена впечатлителность и напрегнатъ емоционаленъ животъ, но е носилъ и трагично съзнание за своята непреодолима непримиримость съ живота. Въ такъвъ случай „фаталната любовь“ само е ускорила момента на решителното отричане отъ живота, на безвъзвратно скжсване на мостоветѣ, които сж го свързвали съ свѣта. Тя е попаднала на благодатна почва — неговото психологично обусловено трагично свѣтовъзприемане — и е покълнала, напоена съ стихийната воля за смъртъ, която не е била потулена само въ дълбочинитѣ на подсъзнанието му, а се е носила като вдъхновенъ изразъ на „гнѣвната разплата“ съ себе си и свѣта. Волята за смъртъ отначало е била неясна проява на трагична противопоставка въ душата му, а по-късно се е очъртала като кристализувано въ трагични форми отричаще се самосъзнание.

Видно е, че у Д. Бояджиевъ има свѣтла вѣра и силно развито социално съзнание. Последното е, което не ще му даде възможность да си създаде „собственъ свѣтъ отъ блѣнове лазурни“. Тази възможность обаче за Д. Бояджиевъ е изключена: общественото съзнание не му позволява да приеме въ края на крайщата себичния животъ далеко отъ бурния „отъ вѣкове бушуващъ океанъ“. Остава му оная възможность, която животътъ му дава: да живѣе постоянно въ страдание („да пия жадно лютата отрова на своитѣ глухи жалби“). Но, закърменъ съ фантазнитѣ образи за щастие, той започва да се чувствува „живъ мъртвецъ“ и очаква въ душата му да „прати милостиво миръ сждбата“. Крушението на миражитѣ му — фантазнитѣ образи за щастие, може би, завършени отъ освободителната епоха, — и мисъльта, че трѣбва да се откаже отъ тѣхъ („Въ черъ гробъ метежни скърби ще зария, отъ всѣка моя мисъль ще се скрия“) ражда съзнанието за „незнайна вина“, което е основенъ мотивъ въ поезията на Д. Дебеляновъ.

Така стигаме до най-хубавото стихотворение на Д. Бояджиевъ — „Елегия“, което съ право се сочи отъ всички у насъ като една отъ най-издържанитѣ творби на българската лирика. Поетътъ въ него прави равносмѣтка на своя животъ и освѣтлява до дъно най-тъмнитѣ кжтища на душата си. Лесно обяснимо е, защо стихотворението има любовна основа: въ нѣкогашното си любовно опиянение поетътъ се е видѣлъ най-близу до примамливата възможность да постигне осжществяването на своитѣ „блѣнове лазурни“. Тази възможность обаче се е изпарила, тя е била, по думитѣ на поета, „миражъ“, който е преминалъ тържествено: не нѣкакъвъ обикновенъ, а великъ миражъ.

Спомenътъ за блѣнуваното щастие на естета, което е претърпѣло крушение, става изворъ на „незнайна вина“, която за винаги отравя изворитѣ на живота. Въ душата му започватъ да тежатъ „миражитѣ на блѣнъ осуетенъ“, и поетътъ остро чувст-

(Следва на IV стр.)

* Единъ отъ най-даровититѣ наши поети, който простреля сърдцето си на 12. юлий 1911 г.

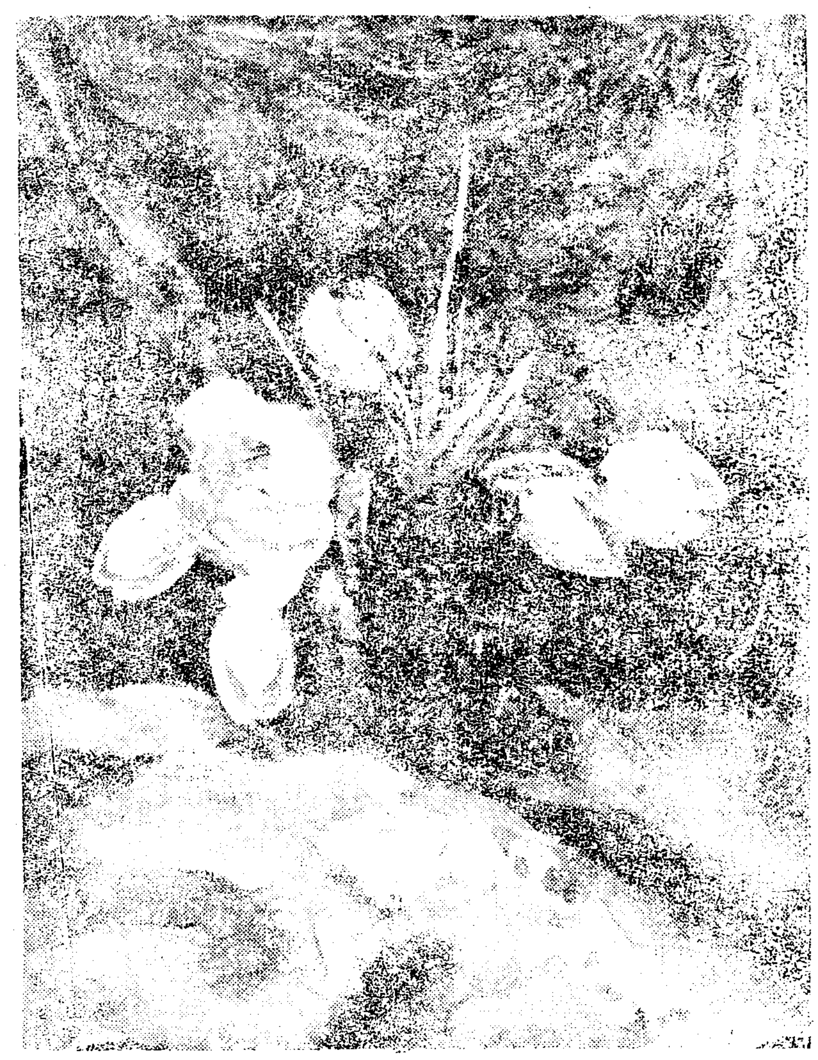

Н. Евровъ — Цвѣтя

Гочо Момешки

ПРИМИРЕНИ

— Колко сте интересенъ. . . разпитвате ме като полицай.

— Не, не съмъ полицай. Азъ съмъ единъ нещастенъ човѣкъ, материално добре, но. . . нѣщо ме потиска и измжчва. . . може би ранния залѣзъ на моята младость, която невинно погребахъ въ студенитѣ каси, затрупанъ съ злато и книги. Предчувствувамъ, че само лекото изживяване на единъ приятенъ моментъ може да ме ободри, но азъ съмъ толкова неопитенъ и наивенъ, знаете, срамувамъ се отъ всѣка жена. Затова искамъ вашето посрѣдничество. . .

— О, азъ бедната и безпомощна жена, да създамъ единъ приятенъ моментъ на единъ такъвъ солиденъ господинъ като васъ. . .

— Да, азъ съмъ за съжаление, но какво да правя, такъвъ съмъ. И тъй, вие ще ми устроите една среща съ една отъ вашитѣ кокотки, за което богато ще ви наградя. Само че да е омжжена, знаете, имамъ слабость къмъ омжженитѣ жени, разбира се, млада и красива. . .

Дребната женица, съ малка глава и слабо лице, се позамисли. После бързо добави:

— Добре, кажете ми само кога желаете срещата.

— Срещата ще стане тука, нали?

— Да.

— Днесъ е понедѣлникъ, въ четвъртъкъ, точно въ три часа следъ обѣдъ. Ангажирамъ стаята до 12 часа презъ нощьта.

— Прието.

— И още една молба, мадамъ... Мога ли да зная предварително истинското име на жената, съ която. . .

— О, колко сте любопитенъ... но това е тайна, господине.

Господинътъ се понадигна отъ стола и хвана острата и брадичка.

— Между менъ и васъ не трѣбва да има тайни. . . днесъ нѣма тайни. . .

Жената хвана ржката му и бавно я отмѣсти отъ лицето си.

— Наистина, колко много сте скроменъ. . . на васъ човѣкъ не може да се противи. Е, добре, имамъ нѣколко познати хубави жени, точно като за васъ. Една се казва Павлина, млада, висока, съ пъстри очи, бѣло лице, буйна и темпераментна.

— Наистина, какво хубаво име. Друга.

— Друга. . . Катя. Тя е пониска, по-пълна, съ зеленикави очи.

— Катя. . . Друга.

— Още ли? . . Маргарита, тя е много мила и нѣжна, съ черни продълговати очи, матово лице. . .

— Значи: Павлина, Катя и Маргарита. Това ли е вашата колекция отъ красиви жени?

— Това е най-хубавото. Малко ли сж?

— О, не, но коя бихте ми препоржчали?

— За васъ най-би подхождала Павлина.

— Павлина. . . не ми харесва името. . . предпочитамъ Маргарита. Това име най-ми харесва, особено нейнитѣ черни очи и матово лице. Предполагамъ да е много хубава. . . хубавитѣ жени носятъ и хубави имена.

— Надѣвамъ се напълно да ви задоволи.

Той стана и си тръгна, но се спрѣ.

— А, забравихъ. . . на тази Маргарита нѣма да казвате съ какъвъ човѣкъ ще се среща. Може само да ѝ съобщите, че съмъ младъ, красивъ, женéнъ...

— Да, ще ѝ кажа това което наистина сте.

Въ четвъртъкъ, къмъ три часа, Маргарита седѣше въ стаята на посрѣдническата кжща и чакаше своя непознатъ обожатель. Стрелката на часовника минаваше три и тя неспокойно ходѣше изъ стаята. Упрѣкваше се, че е подранила. Ту сядаше на кревата, ту се изправяше предъ огледалото, въ което малката ѝ глава се показваше като отъ рамка, провѣряваше и поправяше тоалета си. Копринената рокля шумѣше на стройното ѝ тѣло, розовитѣ устни се свиваха и разтваряха, изпъкналитѣ очи блуждаеха, тънкитѣ ржце, съ златни гривни и часовникъ, се чупѣха около гърдитѣ, тръпнѣше отъ прекалена чувственость и възбуда, най-малкия шумъ я караше да подскача, да се озърта, тази притвореность въ тази бедна стая я измжчваше и убиваше всѣко желание въ нея, но тя чакаше, може би следъ всичко това ще дойде жадуваното и опияняващо щастие.

Най-после на вратата се почука, бравата се натисна и вратата се отвори. Единъ младъ мжжъ прекрачи прага, притвори вратата и се изправи предъ нея, видимо смутенъ. Тя застана на мѣстото си и единъ безпомощенъ гласъ се откжсна отъ гърдитѣ ѝ.

Двамата се гледаха и недоумяваха. Дали това е случайность или измама.

— Нима тебе трѣбваше да срещна тукъ, промълви Стефковъ и се приближи до нея. Азъ много пжти съмъ идвалъ тукъ, но никога не предполагахъ, че провидението ще ми изпрати тебъ на тази среща.

— Азъ... азъ, за пръвъ пжть.

— О, да, зная, но радвамъ се, че този пжть срещна менъ, вмѣсто нѣкой другъ, защото отъ известно време ние бѣхме заети твърде много и у дома рѣдко се срѣщахме.

[illegible] заниманието му съ пъстритѣ стра-

Цани Гинчевъ

За петдесетгодишнината отъ смъртьта му

Презъ м. юлий 1784 г. въ София заседавалъ първия конгресъ на българскитѣ писатели и публицисти, които чествували 50-годишнината на българския периодически печатъ, започналъ съ К. Фотиновото списание „Любословие“ отъ 1844 г. На този конгресъ участвувалъ като делегатъ стариятъ писатель Цани Гинчевъ, който, следъ конгресната вечеринка, на която игралъ народни хора и ржченица, се простудилъ и следъ нѣколко дни умрѣлъ въ София на 26. юлий 1894 г. Оттогава се изминаха 50 години, презъ които Ц. Гинчевъ бѣше почти забравенъ. Преди 12 години въ родния му градъ Лѣсковецъ бѣ чествувана стогодишнината отъ неговото рождение, следъ което едно село въ Ново-пазарска околия бѣ кръстено на негово име, а презъ 1943 г. книгоиздатетелство „Хемусъ“ издаде първия томъ избрани съчинения — повестьта „Ганчо Косерката“, която обърна внимание на българскитѣ критици и днесъ Цани Гинчевъ става известенъ и чететъ български писатель.

Ц. Гинчевъ е роденъ презъ 1832 г. въ гр. Лѣсковецъ, търновско. Дѣдитѣ му сж били градинари и той, следъ учението си въ Лѣсковецъ и Търново, станалъ сжщо градинарь презъ 1846 г. въ Букурещъ, а презъ 1848 г. въ Бѣлградъ. Съ спечелени пари продължилъ учението си въ Бѣлградската гимназия, въ която училъ до края на 1857 г. Тамъ се запозналъ и сближилъ съ Г. Раковски. Презъ 1858 г. отишелъ въ Одеса и живѣлъ година и половина въ една квартира съ Раковски. Сътрудничилъ на Раковски съ материяли — описания на народни обичаи и пѣстни — за „Показалеца“ (1859 г.) и следъ това разпродавалъ книгата изъ Бесарабия и Молдова. Презъ 1860 г. Раковски и Гинчевъ се раздѣлили. Гинчевъ следвалъ две години естествени науки като волнослушатель въ Киевския университетъ. Станалъ учитель въ колонията Карагачъ (Бесарабия) и тамъ работилъ отъ 1862 до 1869 г. Въ Бесарабия е събиралъ народни умотворения, които обнародвалъ въ списание „Общъ трудъ“ (1868 г.). Презъ 1870 г. се условилъ учитель въ Русе и се предалъ на литературно творчество. Първата му сбирка е „Български басни“ — 1870 г., които презъ 1883 г. сж излѣзли въ второ издание. Написалъ е „Учебникъ за земедѣлието“ — 1871 г., съ второ издание презъ 1874 г.

Интересенъ опитъ е баладата му „Две тополи или неожидана среща“, 1872 г., въ която за пръвъ пжть въ българската литература разработва мотива за вграждане сѣнката на живъ човѣкъ въ нова сграда, за животътъ на взиданитѣ души следъ тѣхната смърть и за превръщането имъ въ две тополи.

Отъ 1872 до 1876 г. Гинчевъ учителствувалъ въ Габровското класно училище. Следъ възстанието на Ц. Дюстабановата чета, Гинчевъ билъ сжденъ отъ турцитѣ за подозирано участие въ подготовка на възстанието. Учителствувалъ и въ Търновското класно училище и следъ Освобождението е заемалъ голѣми административни длъжности. Повече е обичалъ учителската професия и къмъ нея се върналъ като инспекторъ и учитель въ Ломъ и Търново. Въ Търново е издавалъ списание „Трудъ“ (1887-1892 г.) въ четири годишнини. Въ „Трудъ“ д-ръ К. Кръстевъ е печаталъ първитѣ си литературни критики. Въ страницитѣ на това списание Ц. Гинчевъ е печаталъ своитѣ повести: „Зиналата стена“ (1887 г.), „Ганчо Косерката“ (1890 г.), „Женитба“ (1892 г.), редица поеми, стихотворения, басни, народни умотворения, статии и бележки съ езиковъ, наученъ, литературенъ и исторически характеръ. Повеститѣ, обаче, сж най-ценнитѣ Гинчеви творби. Въ тѣхъ Ц. Гинчевъ рисува съ епична широта и увлѣкателенъ езикъ бита на българи и турци.

Съ майсторски похватъ Гинчевъ рисува природни картини и характеристики на човѣци и животни. Той, изобщо, е битовъ писатель, съ когото по-късно се родѣятъ Т. Г. Влайковъ, Елинъ Пелинъ и Й. Йовковъ. Гинчевъ заема видно мѣсто и като стопански писатель. По идея и духъ Гинчевъ е ученикъ на Г. Раковски, но се явява продължитель на Вазовата традиция въ нашата литература, на която дари три увлѣкателни повести, множество стихове, басни и нѣколко поеми въ стила на народнитѣ пѣсни.

Това му творчество, забравено отъ сегашнитѣ поколѣния, очаква издатель и читатели, които ще се насладятъ отъ неговитѣ живи картини изъ българския битъ и отъ сочния езикъ, на който сж написани.

Димо Миневъ

МИНАЛО

Мойто минало чезне въ безкрая,
гасне моята обичь развихрена,
ти, любима, едва ще узнаешъ,
какъ те любѣхъ сърдечно и искрено.

Колко много по тебе изстрадахъ,
по мечтата си рано погубена,
но проклинамъ днесъ моята младость,
свѣтла младость въ прекрасното влюбена.

Ти, любимо момиче, когато
въвъ очитѣ ти легне умората,
ще си спомнишъ съсъ болка въ душата
мойта обичь къмъ тебъ и просторитѣ.

Но ще бжде въ живота ни есень,
късна есень следъ много страдания,
азъ ще гледамъ присторено веселъ
моятъ залѣзъ разлѣнъ надъ полянитѣ.

И когато спокойно разтворя
мойтѣ млади и трепетни стихове,
ще си спомнямъ пакъ сладостно моренъ
за ония жадувани мигове.

А сега ще съмъ гордъ ако мога
мойта нѣжна любовь да затворя,
и въвъ днитѣ на бунтъ и тревога
да отдамъ младостьта си на хората.

Любомиръ Жаринъ

МАЙКА

Сълзи струятъ. . . Извира буйна жаль.
Коситѣ й сж спуснати нехайно.
Какво имъ струва нашата душа
и скърбитѣ на беднитѣ ни майки?

Протестно дигамъ малката ржка,
ти, търсишъ лудо милата си рожба. . .
Нима злощастието е така
бездушно и врагътъ е тъй безбожникъ?!

Детето си пребито тя видя
надъ него като ножъ бетона сведенъ.
Рой капки кръвь горѣха по зида
и всѣки камъкъ наскърбенъ я гледаше. . .

Каква печаль. Какъвъ разбитъ животъ
на радостьта синчеца да откжснешъ.
Ухаелъ нѣжно пролѣтния сводъ,
но днесъ е кърваво опръсканъ.

Затуй нещастна тя се гърчи, мре,
оплаква този злополученъ жребий.
Проклина всички. . . Хълца, по-добре
съ детето си и тя да бѣ погребана. . .

Въ очитѣ й припламва, ту дими
безумието кипнало срѣдъ буря.
О, тжженъ день, мжтилката те мий,
но ти съ приклади ни катурвашъ. . .

Прекрасна майко съ разранена гръдь
отъ нашето съвремие, тъй диво
— кога на колѣнетѣ ти ще спятъ,
пакъ твойтѣ рожби мирни и щастливи.

Янко Урумовъ

НОВА КНИГА

БЪЛГАРСКИЯТЪ НАРОДЕНЪ ЕЗИКОВЪ ГЕНИЙ, отъ Любенъ Казанджиевъ

Твърдението за качественото превъзходство на българския езикъ надъ другитѣ езици не е ново, но никой до днесъ не бѣ предприелъ всестранно съпоставяне на българския и най-добритѣ чужди езици, за да блѣсне съ ярка свѣтлина тази истина и да разсѣе мъглата отъ коварни съмнения не сáмо всрѣдъ чужденцитѣ, но и между нашитѣ братя българи. Така сж се изтъркулили низъ години само въ поетични хвалебствия и родолюбиви възгласи, съвсемъ недостатъчни да очертаятъ образа на истината, за което голѣмъ дѣлъ се пада и на навика ни да подценяваме всичко свое, за смѣтка на чуждото.

Щастието да напише вдъхновенъ и добре обоснованъ научно-философски трудъ се е паднало на Любенъ Казанджиевъ. Въ книгата му „Българскиятъ народенъ езиковъ гений“ е веществено и всестранно съпоставенъ българскиятъ езикъ съ 5-тѣ най-голѣми и богати европейски езици: френскиятъ, нѣмскиятъ, английскиятъ, италиянскиятъ и рускиятъ. Съпоставянето обхваща всички части на речьта: азбука, сжществителни имена, членове, прилагателни имена, мѣстоимения, предлози, наречия, съюзи, междуметия, глаголи, словоредъ и др., като по най-очевиденъ начинъ изтъква богатството на формитѣ, тѣхното съвършенство и изразность, както и разнообразието и гъвкавостьта на словореда. Читательтъ остава поразенъ и просълзенъ отъ тъй близката и проста, но велика истина и щастливъ, че се е родилъ българинъ.

Къмъ излишнитѣ чуждици Казанджиевъ показва твърде голѣма благосклонность, отношение, съ което не задължава никого, но колко хубаво би било, ако го поставѣше на преоценка.

Книгата „Българскиятъ народенъ езиковъ гений“ е истинско откровение за всѣки истински българинъ. За нейното отпечатване трѣбва да благодаримъ, както на вдъхновениятъ й авторъ, така и на книгоиздателство Ст. Атанасовъ, чийто народностно съзнание и неоценими заслуги сж неоспорими.

Николай Гешевъ

Платете абонамента си по нашата пощенска чекова смѣтка 7941.

Тя се помжчи да се измѣе, но гласътъ й се превърна въ непринуденъ плачъ. Закри лицето си и заплака. Той се приближи до нея, хвана я за подигнатитѣ рамене и я накара да седне на кревата. Той сжщо седна до нея и я остави да се наплаче. Постепенно гласътъ й утихна, успокои се и откри лицето си.

— Кажи ми, Марга, навѣрно си искала да се подиграешъ съ менъ, да ме хванешъ на самото престжпление, нали?

— Ти си лошъ съпругъ, продума тя и се помжчи да се отскубне отъ него, но той я задържа.

— Не, сега ти ми дължишъ едно обяснение, за да взема окончателно решение. Поне сега не се опитвай да ме лъжешъ. Зная цѣлата история на твоето минало и не ти, а азъ устроихъ тази среща въ тази кжща, която на тебе е добре позната, а азъ за втори пжть влизамъ въ нея. Сърдишъ ли ми се?

— Въ този моментъ незная какво става съ менъ, но чувствувамъ се предъ пропасть.

— Да, предъ пропасть и отъ тебъ зависи да паднешъ въ нея или да се приберешъ въ тихото семейно огнище. Зная че твоитѣ чувства сж разпилени, може би вече изхабени, но вѣрвамъ че още ме обичашъ, не мога само да си обясня защо до сега ме лъга и не можа да разберешъ, че всичко зная около тебъ.

— Какво съмъ те лъгала? Никога не съмъ те лъгала.

— Е, да, нѣколко примѣра отъ многото случки ще потвърдятъ увѣренията ми. Ще имашъ ли сили да ме изслушашъ?

Тя мълчеше.

— Значи не искашъ да ме слушашъ, тогава. . .

— Не, не. . . говори, ще слушамъ.

Тя подпрѣ глава на бѣлитѣ си ржце и заслуша тежката присжда.

— Може би си спомняшъ, че понѣкога ми се оплакваше отъ лошитѣ мжже, които се опитвали да те изкушатъ, да те съблазнятъ. . .

— Да.

— Разправяше ми, че случайно си се срещнала нѣкжде съ нѣкакъвъ офицеръ, но не ми каза, че нарочно сте си опредѣлили тази среща следъ размѣна на писма и портрети чрезъ посрѣдничеството на една твоя приятелка. Помня сжщо разказа ти за единъ младъ адвокатъ, какъ ти предлагалъ разни услуги, които си отхвърлила, но не ми каза, че си скитала съ другъ младежъ, като него по разни локали и барове и понеже той билъ симпатиченъ, но беденъ, другъ е идвалъ съ васъ, за да плаща разноскитѣ ви. Минава ми презъ ума и разнитѣ доктори, на които си отказвала и отбѣгвала ласкавитѣ предложения, но нищо не спомена за нарочно уговорената среща съ докторъ, да не споменавамъ името му, сѣщашъ се кой е. . . не се вълнувай, ще премълча много други твои приключения, които ти хитро прикриваше, като мислѣше, че азъ съмъ толкова глупавъ и вѣрвамъ въ лъжитѣ ти. Презъ това време азъ те следѣхъ, измжчвахъ се отъ съзнанието, че съмъ много малъкъ за тебъ и не мога да задоволя твоята широка и жадна за по-другъ животъ душа. Чувствувахъ се виновенъ и мислихъ по какъвъ начинъ да те освободя отъ менъ, но единъ вжтрешенъ гласъ, гласътъ на голѣмата любовь, на силната обичь ме привързваше къмъ тебъ и азъ чакахъ отново да се върнешъ при менъ. И когато видѣхъ, че ставашъ опасна жена и си тръгнала по единъ опасенъ пжть, решихъ да те предпазя, не, да те предупредя...

— Отъ кжде знаешъ всичко това?

— За жената, която обичамъ, всичко зная. Може би е недостойно отъ моя страна, но такъвъ съмъ. Азъ те шпионирахъ, защото мислѣхъ, че имамъ поне моралното право за това. Но това е вече история. Азъ имамъ сили да ти простя, ако ми обещаешъ, че ще се поправишъ. Вече много изживѣ, дай поне останалото отъ живота си на менъ, нали знаешъ, че ти си ми всичко на свѣта. Нѣмамъ другъ близъкъ, никой, когото да обичамъ повече отъ тебъ.

Тя склони главата си и я доближи до гърдитѣ му, като обви ржцетѣ си около врата му. Той погали коситѣ й и я притисна до себе си.

— Боре, азъ съмъ много виновна предъ тебъ, но ако можешъ да ми простишъ, ще се поправя и ще принадлежа само на тебъ.

— Може би за всичко азъ съмъ виновенъ, затова отдавна съмъ ти простилъ. Но не вѣрвамъ вече на женитѣ. Тѣхнитѣ сълзи сж измамни, тѣхнитѣ признания лъжливи, тѣхнитѣ обещания моментни, тѣхнитѣ усмивки всеотдайни за всички. Само едно може да привърже жената къмъ мжжа, къмъ семейството — многото деца и упорития трудъ. Понеже за сега нѣмаме деца, азъ ще прибѣгна къмъ другото срѣдство — трудътъ. Отъ сега нататъкъ ще работишъ при менъ въ кантората. Презъ почивкитѣ свободнитѣ часове ще принадлежатъ на двама ни.

— Съгласна съмъ, на всичко съмъ съгласна, само ми прости.

Тя обърна главата си къмъ него и той сложи устнитѣ си въ нейната полуотворена уста.

Борисъ вече не работѣше самъ. Имаше си секретарка, неговата обична Марга. Отъ сутринь до вечерь тя чукаше на машината, получаваше писма, отговаряше. На масата й имаше книги, само книги.

Отъ време на време тя дигаше малката си глава и отправяше изморени очи къмъ своя възлюбленъ.

— Изморихъ се, въздишаше тя.

Тогава той оставяше работата и се приближаваше къмъ нея. Една пламенна цѣлувка възвръщаше силитѣ й и тя отново затракваше на машината.

Колко облекчителна е такава цѣлувка презъ време на работа, получена дори отъ собственъ мжжъ!

И заровена въ работа, тя не търсѣше други мжже, може би защото нейния мжжъ бѣше винаги при нея.

Гочо Момешки

Селото като източникъ на художествено творчество

Статия втора

Въ колонитѣ на „Литературни новини" не е възможно да се даде изчерпателно изложение на творческото дѣло на нашитѣ битописатели, затова въ кратки бележки искамъ да събудя интереса къмъ темата селото като източникъ на художествено литературно творчество, която ще бжде издадена като отдѣлна монография. Преди да премина по нататъкъ, нека ми бжде позволено да изкажа съжаление, че поетътъ Ат. Смирновъ не е събралъ въ отдѣлна книга своитѣ стихотворения, пръснати изъ литературни издания — това сж малки пѣсни на селяшката неволя, или по-скоро сж викове, за да надвие мжката.

Презъ последнитѣ години нашитѣ писатели подчертаватъ своето предпочитание да възсъздаватъ селския животъ, не само защото е по-изясненъ и по-удобенъ за пресъздаване, а защото въ него тѣ откриватъ много човѣшки прояви. Но ония отъ писателитѣ, които иматъ личенъ опитъ и добре познаватъ нашето село, тѣ рисуватъ селския животъ съ по-дълбока непосрѣдственость, живо и реалистично изясняватъ селската душа и селския свѣтогледъ, които сж изградени подъ мощното въздействие на земята, нейната неизмѣнна властность върху психиката и дѣлата на селянина.

И наистина, като проследимъ творчеството на нашитѣ писатели, които въ своитѣ произведения възсъздаватъ нашия народенъ битъ, се установява простата истина, че селото и неговиятъ битъ сж плодната нива, върху която никнатъ нашитѣ племенни ценности.

Още Любенъ Каравеловъ въ хаджи Гено и дѣдо Либена ни разкрива сърдцевината на народния битъ отъ възрожденската епоха, когато животътъ на селото и града е билъ подъ общата украса на нашия здравъ битъ.

Иванъ Вазовъ — този ненадминатъ пѣвецъ на народнитѣ радости и болки, желания и стремежи, както въ своята безсмъртна епопея „Подъ игото" и въ неувѣхващата повесть „Чичовци", така сжщо въ по-голѣмата часть отъ своето творчество, той ни разкрива живота съ сочна, топла битова правда — тамъ гдето блика родната кръвь.

Т. Г. Влайковъ, който стои въ нашата литература като самотна отсечена скала, въ повестьта си „Дѣдо Славчовата унука" и въ много други свои разкази оставя правдиви образци отъ нашия простъ животъ.

Както у Пенчо П. Славейкова намираме незабравими и сочни битови картини („Бойко", „Ралица", „Коледари"), така и въ създателя на прекрасната българска идилия — П. Ю. Тодоровъ, и когато прочетемъ „На нивата" и „Градушка" отъ трагичния поетъ П. К. Яворовъ, — ние чувствуваме родното село.

Въ творчеството на Кирилъ Христова има моменти (напр. „Колибарски пѣсни", „Младоженци" и др.), въ които лъха здравиятъ български селски битъ.

Антонъ Страшимировъ — най-неспокойниятъ, най-темпераментниятъ нашъ писатель — отдѣля голѣмо внимание на нашето село още въ първитѣ си работи разказитѣ „Кочаловската крамола", „Анатема", „Нѣкога" и по-сетне въ повестьта „Змей", романитѣ „Есенни дни" и „Кръстопжть", въ битовитѣ си драми „Вампиръ" и „Свекърва". Той сжщо като Влайкова не третира идилигично селото, а долавя майсторски външната и вжтрешна тревога на този на гледъ спокоенъ животъ, необузданата сила на нашия селянинъ, а наредъ съ това и всичко тъмно, що се крие въ неговата душа — озлоблението и ожесточението, звѣрското въ човѣка. Безъ да даде Страшимировъ на всичко това, въ своитѣ произведения, завършенъ художественъ изразъ, той внася въ белетристиката на нашето село ново виждане и познаване на народната ни психика. И затова съ право малцина писатели — съвременници на Ант. Страшимировъ биха могли да се похвалятъ съ такова голѣмо битово богатство, което той включи въ произведенията си.

Стилиянъ Чилингировъ, който работи съ безпримѣрна всеотдайность въ всички отрасли на литературата, въ поемата си „Пѣсень за селяка" ни завещава най-вдъхновенитѣ страници отъ своето творчество, като съ художествена мѣрка рисува селскиятъ битъ.

Истински селски писатель е Цанко Церковски. Въ неговитѣ разкази, сърдечнитѣ му бекярски пѣсни и пиеситѣ — блика българския реализъмъ и присжщия на Церковски идеализъмъ. Лишени, обаче, отъ особена художествена дълбочина, творбитѣ на тоя селски писатель оставатъ подъ сѣнка.

Творчеството на Елинъ Пелинъ е истинска народопись, на която подобна нѣмаме въ художествената литература. Съ свежъ и правдивъ похватъ той рисува идиличното българско село отъ годинитѣ, непосрѣдствено следъ освобождението ни, преди войнитѣ, които засегнаха дълбоко живота на нашето село. Повестьта му „Земя" има за фонъ народния битъ и ненаситния стремежъ за овладѣване на земята. Върху него изпъкватъ човѣшки страсти, страдания и радости.

Другъ отъ нашитѣ писатели, който отдѣля по-голѣмата часть отъ своето творчество на българското село е Йорданъ Йовковъ. Въ „Земляци", „Жетварьтъ", „Чифликътъ край границата", „Вечери въ Антимовския ханъ" и др., той рисува българското село като приемникъ на Вазова, но спира своето художническо око на по-новото време. Той ни рисува по-съвременни чичовци, които изграждатъ своето благополучие съ своето беззаветно трудолюбие чрезъ кооперацията, дирейки красотата въ живота.

Съ цѣлото си творчество — въ редица свои романи — писательтъ Константинъ Н. Петкановъ очертава култътъ на селянина къмъ земята. Тя е дадена като двигатель на селската душа и отъ тамъ зависимостьта на селския животъ и битъ отъ нея.

Георги Райчевъ ни рисува изпечения отъ южното слънце тракиецъ, който остава за всички затворенъ въ себе си.

Най-нѣжниятъ битописатель Ангелъ Каралийчевъ изпъква съ своитѣ приказни претворявания и разкази, стопляни отъ подкупващото съчувствие къмъ простия човѣкъ, къмъ нашия селянинъ („Сребърна ржкойка", „Росенскиятъ каменъ мостъ", „Земята на българитѣ", „Птичка отъ глина" и др.)

Илийчо Воленъ въ творчеството си разкрива бедностьта и суровостьта на селския животъ.

Неговата повесть „Диви души" най-силно подчертава отношението на автора къмъ българския реализъмъ.

Георги Караславовъ — най-добриятъ романистъ на българското село — рисува всичкитѣ му социални отличия съ типичната социална обстановка, спокойно и всестранно, защото добре го познава и изучилъ.

Най-младиятъ писатель на нашето село Ст. Ц. Даскаловъ („Колловозъ", „Магдина чука", „Подъ ямурлука" и „Дворъ") като ни рисува злото въ живота на селянина, той ни сочи, предрича неговото свѣтло бждеще, което винаги носятъ младитѣ интелигентни сили съ своитѣ криле. Голѣмо е бждещето на този самобитенъ битописатель, както е безкрайно голѣмо бждещето на българското село.

Отъ съвременнитѣ наши поети мнозина се вдъхновяватъ отъ свежестьта на селската природа и отъ благословената наша земя, но ако до сега въ тѣхнитѣ творби не намираме поемата на селото, можемъ да се надѣваме, че когато войната заглъхне и борбата на правото срещу силата, на духа срещу материята, хорътъ на музитѣ ще заеме своето почтено мѣсто.

Какво творчеството на писателитѣ на българското село, така сжщо и действителностьта му, погледната съ трезвенъ погледъ, сведочатъ че селото е трайна, непоклатима сила за възмогването на нашето племе. Макаръ и промѣнило своя обликъ, нашето село си остава тамъ, кждето е било презъ възрожденската епоха: дълбокъ и неизчерпаемъ изворъ на живи творчески сили. Нѣма социална срѣда, която да не се намира подъ въздействието на околнитѣ срѣди, следователно и селото се намира винаги по пжтя на промѣнитѣ въ структурата на своя животъ и уредбата си. Но ние не можемъ само да гледаме на промѣнитѣ, а никога не трѣбва да се забравя постоянството въ явленията. Нѣкои сж склонни да допуснатъ, че нашето село умира подъ въздействието на града. Не е вѣрно. Селото има достатъчно сили въ своята пасивность, за да не се плъзне къмъ пропастьта. Оттукъ изводътъ: селото нѣма да умрѣ. Изглежда само че умира, както изглеждатъ че умиратъ много истински човѣшки ценности, понеже тѣхъ животътъ ги е отхвърлилъ на страна и отстжпватъ мѣсто на нови ценности. Селото съ своитѣ здрави ценности, колкото тихи и безмълвни да сж тѣ, не шуми, не крещи, а само излжчва сочни и бодри сили за изграждане свѣтлото утре на племето ни. Селото е гранитна скала, на която всѣко време народностната общность може да се опре, благодарение на това, че животътъ на селото се задържа отъ едно постоянство, което колкото и консервативно, толкова е полезно явление за опознаване творческитѣ сили — истински залогъ за преуспѣване на народа. Това най-ярко е отразено въ творбитѣ на нашитѣ битописатели.

Димитъръ Добревъ

Книгоиздателство „Глобусъ" - [illegible] ул. Раковски [illegible]

ИВЕТА — Мопасанъ, н. ц. 90 лв.; ВЖЖЕТО НА ПАЛАЧА — Петьофи, ц. 50 лв.; КИПЯЩОТО ГЪРНЕ — Е. Зола, ц. 250 лв.; ПЛАСАНЪ — Е. Зола, ц. 150 лв.; ЗА ЕДНА ЛЮБОВНА НОЩЬ — Е. Зола, ц. 50 лв.; НАНА — Е. Зола, ц. 150 лв.; ПАРИ — Е. Зола, ц. 150 лв.; ВЕРТЕПЪ — Е. Зола, ц. 250 лв.; ЧОВѢКЪ ЗВѢРЪ — Е. Зола, ц. 250 лв.; ХЕРМАНЪ И ДОРОТЕЯ — Гьоте, ц. 40 лв.; ИНГЕБОРГЪ — ц. 100 лв.; ВЪРНИ СЕ ИРЕНА — Сибелиусъ, ц. 80 лв.; ЧИНОВНИЧЕСКИ СВѢТЪ — Балзакъ ц. 180 лв.; ГРАФЪ МОНТЕ КРИСТО — А. Дюма, ц. 300 лв.; ЕВГЕНИЙ РУГОНЪ — Е. Зола, ц. 250 лв.; ЛЮБОВЬ — М. Горки, ц. 40 лв.; ХУМОРЪ И САТИРА, ц. 40 лв.; ГАБРОВСКО ЕВАНГЕЛИЕ, ц. 40 лв.; ВИЕ МАЛА, ц. 220 лв. КРЪСТЪТЪ, ц. 200 лв.

Суми въ пари въ препоржчано писмо, или по пощ. чекова с-ка № 1303, а съ наложенъ платежъ — до 200 лв. 15 лв., надъ 200 лв. на всѣки 100 още по 5 лв. разноски. Искайте каталогъ.

МИСЛИ И РАЗСЖЖДЕНИЯ

Величието на детството

Децата сж лъха на ранната пролѣть. Тѣ сж небожители, които, по думитѣ на Платона, носятъ огъня на живота.

Децата четатъ книгата на живота и знаятъ смисъла й. Въ писанието не напраздно се казва, че онова, което е скрито отъ голѣмитѣ, е открито на малкитѣ. Затова и героя на Достоевски казва: „Кажете на децата истината и тѣ ще я разберать". Бездетството е леденъ декемврий, когато нищо не расте, не цъвти и не дава плодъ. Безъ деца и нѣма полски лилии, нѣма пѣене на птичкитѣ, нѣма животъ, нѣма история, нѣма култура. Детството е курсъ за нравственото съвършенство на възрастнитѣ. При появата на детето възрастнитѣ ставатъ по-хуманни, по-чисти, по-благородни. Безсилието побеждава силата, немощното доминира надъ великанското. Ако се послуша съвета на Шопенхауера да се премахне детството т. е. да се тури кръстъ на деторождението, ще настжпи физическа и духовна смърть, ще се вледени живота, ще се тури кръсть на историята и културата.

Първитѣ християни ценили децата твърде високо; тѣ нѣмали много деца, не държали на количествената раждаемость, но гледали да ги отгледатъ и възпитатъ, за да бждатъ достойни тѣхни последователи. Педагозитѣ отъ новото време (Коменски, Песталоци и др.) говорятъ за голѣмото внимание, което трѣбва да отдѣляме на децата, ако искаме да имаме не само единъ по-здравъ националенъ и държавенъ организъмъ, но и еднапосъвършенна култура. Л. Н. Толстой, когото упрекватъ, че се билъ увлѣкълъ въ песимистични ѣ възгледи на Шопенхауера, че билъ противъ деторождението, издига детството въ култъ. Той влиза въ конфликтъ съ казионната педагогика, съ културата, най-вече заради децата. Това прави и Достоевски. Въ „Братя Карамазови", „Идиотъ", „Престжпление и наказание" и др., той се явява защитникъ на децата и е готовъ да отрече цѣлата култура заради тѣхъ. Ницше критикува съвременната литература, изхождайки отъ интереситѣ на децата. Това правятъ и много мислители и писатели и отъ нашето време.

Децата сж най-важния, найценния капиталъ на единъ народъ. Ако тоя капиталъ се обезцени, ако се деморализира, изроди, ако стане негоденъ, тогава обществото и държавата — каквито и благоприятни блага да има, каквито технически и други постижения да има — сж обречени на гибель.

Децата се явяватъ при насъ — възрастнитѣ, и ни казватъ: „Правете съ насъ каквото желаете". Децата идатъ при насъ съ довѣрие, като търсятъ нашата подкрепа и пжтеводителство. Тѣ искатъ не толкова думи и поучения, но дѣла и примѣри. Затова ние имаме право да се запитаме: Служимъ ли за свѣтилници, за образци, за огнени стълбове на децата? Децата подражаватъ най-вече на възрастнитѣ. Законътъ за подражанието е най-великиятъ законъ. Днешната цѣла култура е подражателна. Ние учимъ децата си да не лъжатъ, а лъжата господствува въ живота. Ние учимъ децата си да не пиятъ, а ний пиемъ, да не пушатъ, а ние пушимъ, да не говорятъ мръсни думи, а ние говоримъ... Какъвъ е нашия животъ, съ който обкржжаваме децата си? Каква е атмосферата, която диша детето въ кжщи, на училище и по други мѣста? Гладното дете ще нахраните, голото ще облѣчете — това е дългътъ и то пръвъ, но какъ ще запазите душата му отъ падение, какъ вие ще създадете у него моралень гръбнакъ, личното азъ? За падението, за деморализацията не сж нуждни години, а само е нуженъ единъ часъ. Ако едно нормално дете може да попадне подъ вихъра на живота и да се деморализира, то какво да кажемъ за дефектнитѣ деца, които чакатъ най-малкиятъ поводъ, за да тръгнатъ по пжтя на нанадолището.

Преди всичко ония, които се нагърбватъ да бждатъ творци на живота, да иматъ деца, трѣбва да сж физически здрави и духовно издигнати, да сж високо интелигентни и дълбоко възпитани. „Татко" и „Мама" — родителство, имали по-възвишено нѣщо отъ туй обществено служене? Държавата трѣбва да направи всичко, за да може новороденото да бжде обкржжено съ внимание и грижи. Срѣдствата за децата не трѣбва да се скжпятъ. Онзи, който харчи за здравината на децата, внася паритѣ си съ голѣмъ процентъ. Децата ще се възпитаватъ, ще се учатъ по исканията на педагогическата наука, съобразно потрѣбитѣ на детската душа.

Училището, гдето детето почва отъ крехката възрасть и продължава десетилѣтия, трѣбва да му дава съответната смилаема храна, която да бжде подбрана. У децата да се създаде наученъ мирогледъ, да се съедини знанието съ умението. Въ училището не трѣбва да има нищо схоластично, отвлѣчено, абстрактно. Преподаването да бжде лабораторно, опитно, учительтъ да пленява, да излжчва отъ себе си любовь. Училищата да се превърнатъ въ занаятчийници на човѣщината, на благородството. Не е детето за училището, а училището е за детето.

И тъй, грижитѣ за детето сж грижи на държавата, за нейната здравина, сж грижи за културата и напредъка на народа.

Христо Върговъ

ЕЗИКОВА ПРОСВѢТА

Частицата „ЛИ"

Частицата ЛИ (наречие-съюзъ) срѣщаме главно у въпроснтелнитѣ изкази и обикновено стои следъ думата, до която се отнася питането: И ние ЛИ ще дойдемъ? Ще дойдемъ ЛИ и ние? Жадни ЛИ сте за наука? За наука ЛИ сте жадни? Ще го вземешъ ЛИ? Ще ЛИ го вземешъ? Щешъ ЛИ го взе? Казвалъ ЛИ съмъ ти? (а не казвалъ съмъ ЛИ ти?) Не съмъ ЛИ ти казвалъ (въпросително-отрицателенъ изказъ). Не съмъ ти казвалъ ЛИ? (въпросително-отрицателенъ изказъ за очудване).

Частицата ЛИ служи да подчертае значението на опредѣлението й, ако се постави между поясненaта дума и опредѣлението, изказътъ става по-живъ: Бащината ЛИ му нива ще орешъ? (а не Бащината му нива ЛИ ще орешъ?)

За да се изкаже по-силно действието на глагола, понѣкога се туря съюзъ ЛИ (наречие), равенъ по значение съ И, следъ глаголъ, който се повтаря безъ съюзъ: Слънцето пече ЛИ пече. Момцитѣ скачатъ ЛИ скачатъ. Гората шуми ЛИ шуми, а звездитѣ трептятъ ли трептятъ.

Частицата ЛИ, съ значение ЩОМЪ, КОГАТО, АКО, се срѣща у класическитѣ наши писатели, майстори на българското слово, като Т. Г. Влайковъ и други, чийто езикъ е въ духа на народната речь:

Дойде ЛИ (ЩОМЪ дойде, КОГА дойде) праздникъ, дѣдо Славчо облича новата си аба и отива въ църква. Иде ЛИ (ЩОМЪ иде, КОГА иде) на орань при ратая и, ако ратаятъ е новъ, дѣдо Славчо ще хване самъ да му покаже. Дойде ЛИ вечерь, голѣмиятъ дворъ, дето сж саитѣ, се напълня съ добитъкъ.

Д. Цвѣтковъ

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Двуседмичникъ за литература, изкуство, наука и обществен живот.

Всичко да се изпраща на адресъ: ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ, ул. Обор ище № 6 - Варна. Суми чрезъ пощенска чекова смѣтка 7941

Обявления по 15 лв. на кв. см., а въ хрониката 20 лв. на редъ.

Брой 4 лева

ЗА СКРОМНОСТЬТА НА ТВОРЕЦА

Изкуството е най-висшата проява на човѣшкия духъ: чрезъ него ние се приближаваме къмъ нравствената красота.

„Ако всичко въ свѣта като ценность е тленно, казва Шопенхауеръ, то само изкуството е безсмъртно и вѣчно“. . .

Но ние трѣбва самитѣ да бждемъ голѣми, за да оставимъ и въ общочовѣшката съкровищница едно голѣмо изкуство.

Както не могатъ плѣвелитѣ да родятъ нѣщо ценно, така не могатъ и лилипутитѣ на човѣшкия духъ да оставятъ следъ себе си нѣщо съвършенно и вѣчно.

А основенъ белегъ на всички великани на човѣшкия духъ е била скромностьта.

Разликата между великия и посрѣдствения писатель не е въ това, че единия има въ душата си по-силенъ творчески огънь, а другия по-слабъ, а въ това, че единиятъ парадира, дига голѣмъ шумъ около себе си и съ това се изчерпва неговата мисия въ свѣта, а другиятъ не познава плодоветѣ на суетата, живѣе скромно и чрезъ силата на своето творческо вдъхновение преминава въ пантеона на безсмъртнитѣ.

Въ родната творческа нива има много добри сѣячи, но има и такива, които мислятъ, че могатъ да се наложатъ на обществото само чрезъ вдигане на празенъ шумъ.

Бориславъ Христовъ

Печатницата и книговезницата на

Книгоиздателство ХЕМУСЪ А. Д.

Приема поржчки. Канцелария въ София, ул. СОЛУНЪ 2

Душата на единъ самоубиецъ

(Продължение отъ I страница)

вува потрѣбностьта „съ прикрити вопли“ да изповѣда „нейде какъ умира, въ самотность непобедна и въ злочестина, една душа съзвучно-тжжна като лира“ — неговата собствена душа, душа на естетъ.

Противопоставката между естета и живота е получила формалното си разрешение. Остава фактическото. И то не закъснява. Поетътъ чувствува, че го души страхъ — страхъ отъ нѣщо сждбоносно, страхъ отъ смъртьта. И въ последното си стихотворение той изповѣдва, че „страшна мисъль зрѣе нейде въ глжбинитѣ на душата мрачна“ — мисъльта за насилствена смърть. Убедилъ се съ безпощадна яснота въ собствената си отчужденость отъ живота, той за последенъ пжть вижда, че „въ улицитѣ смжтни шумната тълпа е чужда и бездушна“ и устнитѣ му отронватъ сетната изповѣдь:

И когато стигне
въ моя часъ уреченъ
гнѣвната разплата, —
кой ржка ще дигне,
близъкъ и сърдеченъ,
да ми спре ржката?

Самоубийството на Д. Бояджиевъ не бѣ изненада. Напротивъ, неговото последно стихотворение „Вечеренъ трепетъ“ съвсемъ недвусмислено загатва за това, което поетътъ е решилъ да направи съ себе си. Смъртьта е била за него единственият изходъ, който е могълъ да разреши противоречието му съ живота. Но, ако се съгласимъ съ мисъльта, че изкуството изобщо, и въ частность поезията, утвърждава живота, то последователниятъ анализъ би ни довелъ до съвсемъ безнадеждни изводи, ако се позоваваме на поезията на Д. Бояджиевъ.

Поезията на Д. Бояджиевъ не е творчество на значителенъ поетъ. То не се домогва до оная степень на изразителна сила, която би могла да ни покаже, какво точно е чувствувалъ неговиятъ творецъ. То само ни загатва съвсемъ неопредѣлено за страшното страдание, въ чийто огънь е изгорѣлъ неговия духъ. Разбира се, „Елегия“ е само едно щастливо изключение. Това стихотворение по дълбочина, постройка и изразителность стои съвсемъ усамотено въ цѣлото му творчество и може би подсказва, че ако Д. Бояджиевъ бѣ надмогналъ личната си трагедия, трагедията на естета, като я въплъти въ дълбоко поетично творчество, той би се утвърдилъ като голѣмъ поетъ. На Д. Бояджиева липсува форма, въ която да въплъти богатия си душевенъ животъ. „На поета обаче комуто не достига форма, казва Бенедето Кроче, въ сжщность не му достига всичко, не достига той самъ на себе си. Защото поетическата материя живѣе въ душата на всѣкой човѣкъ, само изразътъ, т. е. формата прави поета“. — Затова именно авторътъ на „Елегия“ представя за литературния изследователь не толкова художественъ интересъ, колкото психологическа проблема.

Любенъ Цвѣтаровъ

ВАРНЕНСКА ПОПУЛЯРНА БАНКА

ОСНОВАНА 1910 ГОДИНА

Телефони: централа 29-55 -- дирекция 29-83

Банката отпуска заеми при най-износни условия

СЛУЖБИ ПРИ БАНКАТА:

Влогова: приема влогове отъ членове и нечленове — детски, седмични, срочни и безрочни.

Преводна и инкасова: съ всички градове и голѣми села въ обединена България.

Гаранционна: издава удостовѣрения за участие въ търгове, по сждебни дѣла и др.

Колетна и за общи доставки: на членоветѣ си на стоки, материали и др.

Информационна: отлично организирана.

ВАРНЕНСКИ ГРАЖДАНИ, станете членове на Варненската популярна банка, която е стълбъ на кооперативна Варна! Подсигурете наследницитѣ си, като станете членове на Взаимосп. благотв. фондъ! Внасяйте спестяванията си въ каситѣ на Варненската популярна банка, която е дѣло на сплотенитѣ усилия на хиляди ваши съграждани!

РОДИТЕЛИ! Подсигурете децата си като ги снабдите съ касичка и спестовна книжка отъ Варн. попул. банка!

ПРАЗДНИКЪТЪ НА ПУШКИНА ВЪ МОСКВА ПРЕЗЪ 1880 ГОДИНА

Изъ споменитѣ на Алексей А. Плещеевъ

Откриването на паметника на А. С. Пушкинъ въ Москва бѣше незабравимъ праздникъ на руската литера ура.

Москва взе въ своитѣ ржце организирането на това културно тържество и, както винаги, устрои всичко въ широкъ масщабъ. Изпращайки на писателитѣ и журналиститѣ отъ разнитѣ вестници покани, Градското управление ги предупреждаваше, че за тѣхъ ще бждатъ запазени помѣщения въ московскитѣ хотели, и че въ опредѣлени дни отъ Петербургъ за Москва ще тръгватъ специални влакове за поканенитѣ гости.

Между гоститѣ бѣха И. С. Тургеневъ, Ф. М. Достоевски, Я. П. Полонски, А. К. Майковъ, А. Н. Плещеевъ, Д. В. Григоровичъ и други. Още въ вагона по Николаевския пжть писателитѣ, раздѣлени на малки групи, обсждаха значението на московското праздненство за руската литература въобще, и значението на откриването паметника на нейния гениаленъ родоначалникъ, гордостьта на Русия. Полонски, Майковъ и Плещеевъ си четѣха единъ на другъ стихове, посветени на Пушкина.

По лицата на всички пжтници въ вагона се четѣше весело настроение, нѣкакво, бихъ казалъ благоговение. Не си спомнямъ кой именно бѣше — но помня, че писателитѣ ги съпровождаше делегатъ отъ градъ Москва. Всичко бѣше организирано „по московски“, както казваше Достоевски.

Случи ми се да пжтувамъ, въ вагона, съ журналисти. Кореспондентитѣ още тукъ се заеха за работа, като съобщаваха подробности за литературнитѣ влакове.

На Николаевската гара въ Москва пристигащитѣ гости бѣха посрѣщнати отъ кмета на града и нѣкои отъ московскитѣ писатели и журналисти. Бѣха приготвени и файтони. Съ една дума — никакви лични грижи и главоболии не предстояха никому. На Ф. М. Достоевски и на моя баща А. Н. Плещеевъ бѣха дадени стаи въ хотелъ „Лоскутная“, кждето почти живѣехъ и азъ — навестявайки постоянно баща си. Тукъ много пжти срѣщахъ на стълбата Достоевски, който се изкачваше съ голѣмо усилие на втория етажъ. Въ стаята на всѣки гостъ имаше на масата програма за днитѣ и часоветѣ на праздненството, покани за тържественитѣ заседания на Обществото на любителитѣ на руската литература въ залата на Руското благородно събрание, на тържественото заседание на Московския университетъ и т. н. На всички въ Петербургъ бѣха изпратени билети за присжтствуване при откриването паметника, на площада при Страстния манастиръ.

На улица Тверская, около гастрономическия магазинъ на Бѣловъ, азъ видѣхъ висока фигура, която веднага бѣ позната отъ минувачитѣ. Това бѣ Иванъ Сергеевичъ Тургеневъ. Кжде живѣеше Тургеневъ въ Москва — точно не си спомнямъ, но той каза, че се е отказалъ отъ приготвената му стая въ хотела и останалъ у своитѣ московски приятели на Пречистенския булевардъ.

Въ дюкянчетата и магазинитѣ, а така сжщо и у продавачитѣ по улицитѣ, се виждаха медали съ изображението на паметника на Пушкина, листове съ портрета на поета, изображението на кжщичката на Пушкина въ с. Михайловское, алабастрови изображения на паметника, фотографии, албуми и всевъзможни дреболии.

Площадътъ предъ Страстния манастиръ изглеждаше параденъ, тукъ-тамъ висѣха флагове, гирлянди отъ кленови листа, градски гербове и пр. Тая часть отъ площада, допираща се до паметника, който бѣ закритъ съ платно, бѣше преградена. Тукъ допускаха само ония, които бѣха получили покани. Около това мѣсто народътъ се тълпѣше отъ ранно утро още. Деньтъ бѣше ясенъ и слънчевъ. Започваха да се събиратъ гости. Нѣкои отъ тѣхъ, които бѣха дошли рано, се възползуваха отъ случая и да разгледатъ Страстния манастиръ, въ галериитѣ на когото азъ заварихъ да седятъ, на единъ прозорецъ, Тургеневъ, Полонски и Плещеевъ.

При паметника се събраха мѣстнитѣ власти. Дойде и А. А. Пушкинъ, синъ на поета, въ мундиръ на единъ отъ гусарскитѣ полкове. Най-после дойде принцъ Александъръ Петровичъ Олденбургски, комуто бѣ възложено да открие паметника на поета въ Москва. Той застана предъ всички, а недалеко отъ него стоеше А. А. Пушкинъ, на когото много лица стискаха ржката, поздравлявайки го съ предстоящето тържество.

Писателитѣ се пръснаха изъ тълпата. По знакъ, даденъ отъ принцъ Олденбургски, който, ако не се лъжа, лично прерѣза нѣкакъвъ шнуръ, покривката падна и така предъ насъ израстна бронзовата фигура на поета. Всички свалиха шапкитѣ си. А. А. Пушкинъ гледаше развълнуванъ паметника. По лицето му, отъ време на време, се търкаляха сълзи.

Принцъ Олденбургски му стисна ржката и му каза нѣщо, а А. А. Пушкинъ му благодари.

Приликата между лицето на А. А. Пушкинъ и това на неговия баща, което се е запечатало въ нашата паметъ отъ портретитѣ, бѣше изключителна. Самото съзнание, че предъ насъ стои синътъ на Пушкина, ни караше да се вълнуваме. Ние преживѣвахме съ чувство на дълбока радость тоя праздникъ на руската литература. Всички присжтствуващи бѣха обхванати отъ благоговение.

Върхътъ на праздника на Пушкина въ Благородното събрание бѣше, разбира се, знаменитата речь на Феодоръ Михайловичъ Достоевски.

Писательтъ я чете, стоейки на малката катедра, а не седна на масата, както четоха своитѣ произведения другитѣ.

Отъ тоя моментъ, въ който замлъкна овацията, посрѣщнала писателя, и въ който Феодоръ Михайловичъ започна да чете— бурни аплодисменти започнаха да прекжсватъ речьта му и той трѣбваше да я чете съ прекжсвания. Аплодисментитѣ и възторженитѣ викове все повече и повече растѣха. Всички бѣха покъртени отъ думитѣ и убедителностьта на Достоевски.

Незабравимъ бѣше момента, когато Достоевски, споменавайки за художествения обликъ на Татяна, подобенъ на който той незнаелъ въ нашата литература — каточе ли се сети за нѣщо, обърна главата си, погледна седѣщия задъ него И. С. Тургеневъ и ясно добави: „и още... и още... образа на Лиза въ „Дворянско гнѣздо“ отъ И. С. Тургеневъ. . .“

Аудиторията пакъ прекжсна Достоевски, и залата се огласи отъ викове и аплодисменти по адресъ -- това бѣше ясно -- на Тургеневъ. Иванъ Сергеевичъ необръщайки внимание на това, аплодираше Ф. М. Достоевски. Тия двама писатели тогава не бѣха въ близки отношения, и който знаеше това — а знаеха го почти всички — бѣха покъртени отъ това, което стана. Каточе ли тѣ се прегърнаха и цѣлуваха единъ другъ. . .

Когато Достоевски свърши своята речь, възторзитѣ на публиката минаха своята граница. Тълпата, особено младежьта, се впусна къмъ естрадата, като викаше. Овацията спрѣ чакъ тогава, когато съобщиха, че Достоевски се чувствува зле и иска извинение, загдето неможе да излѣзе.

Презъ време на паузата на тържественото заседание Д. И. Григоровичъ съобщи, че Достоевски се чувствува по-добре и желае да си вземе сбогомъ съ московското общество.

Отъ лѣвата страна наново се показа уморената фигура на Достоевски. Излизайки напредъ, Достоевски се кланяше низко, а тълпата викаше безумно.

Разправяха, но азъ не видѣхъ, че нѣколко лица цѣлували ржката на Достоевски. Видѣхъ само какъ множество хора, окржаващи феодоръ Михайловичъ, когато той си отиваше отъ естрадата, стиснаха ржката му. Той се намираше буквално между живи стени отъ публика.

Да. . . азъ видѣхъ, и помня ясно тоя праздникъ на руската литература, подъ лжчитѣ на славата на Пушкина. . .

Цѣла Москва говорѣше само за речьта на Достоевски. Следъ своя триумфъ Достоевски се върналъ въ хотела съвсемъ слабъ и уморенъ.

Напускайки Москва, Достоевски каточе ли твърдо се отказваше да приеме предложеното му отъ града гостоприемство и на всѣка цена искаже да заплати за своя пансионъ въ „Лоскутная“.

Изминаха се 64 години отъ тържеството на Пушкина въ Москва и азъ мисля читателя да ми прости, ако въ моитѣ спомени за него се е вмъкнала нѣкаква нищожна неточность. Впрочемъ едва ли има такава.

Преведе **Г. Пановски**

Малки вести

До нашитѣ абонати и читатели. Усилията, които правимъ сж много голѣми, но ние вѣрваме, че ще бждемъ подкрепени.

Запишете ни нови абонати, насърдчете ни.

Съобщавайте всѣко измѣнение на адреса ви.

Опера „Хитъръ Петъръ“. Композиторътъ Веселинъ Стояновъ понастоящемъ работи върху своята нова опера съ комиченъ сюжетъ „Хитъръ Петъръ“.

„ПСИХОЛОГИЯ НА ЮНОШЕСКАТА ВЪЗРАСТЬ“

отъ Шпрангеръ

се доставя отъ Д. Мавровъ

село Шишманово, самоковско

Цена 200 лв. нал. плат. 220

Художествена изложба въ Свищовъ. Въ салона на читалище „Ел. и К. Аврамови“ въ Свищовъ е открита художествената изложба художницитѣ свищовци и на художницитѣ живущи въ Свищовъ. Въ изложбата участвуватъ Александъръ Божиновъ, Бинка Златарева, Любомиръ Неновъ, Илия Мариновъ, Никола Гугушевъ, Асенъ Илиевъ, Иванка Айданянъ и Пешо Бояджиевъ.

Новитѣ книги на „Златни зърна“: „Хора“ и „Мария Терезия“ излѣзоха отъ печатъ и се разпратиха на всички абонати съобщили адреситѣ си. Следватъ нескоро други нови книги. Работно време: всѣки день отъ 8 до 16 часа. Алабинъ 40 — София.

МОДНО ИЗДАТЕЛСТВО ЗА КРОЯЧЕСКА ТЕХНИКА

Димитъръ П. Гайдаровъ

с. Беброво, еленско

Всички видове усъвършенствувани кройки за мжжки, женски, детски, униформени и работни дрехи - готови по моделъ учебници и ржководства съ подробни и изчерпателни пояснения за теоретичното и практическо изпълнение. Искайте безплатни каталози

Печатница „Техника“ - Варна